

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885.

Andra Kammaren.

N:o 24.

Tisdagen den 17 Mars.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande Mars.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda

Stats-Utskottets Utlåtande och Memorial N:is 11 a, 21 och 22 samt

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 3.

§ 3.

Efter föredragning härnäst af Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om rätt för myndig prins af det Kongl. huset att deltaga i Kamrarnes öfverläggningar, blef Utskottets deri gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

§ 4.

Härefter företogs till behandling Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion angående ändring af 60 § Riksdagsordningen.

Ang. införande af öppen omröstning i Riksdagens båda Kamrar.

I berörda inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 110, hade Herr A. G. Björkman föreslagit:

»att omröstning i Riksdagens båda Kamrar skall ske med öppna röstsedlar, å hvilka skola upptagas den röstandes namn;

att vid rösternas sammanräkning skola användas tryckta blanketter, indelade i kolumner och upptagande hvardera Kammarens ledamöters namn, samt linier så ordnade, att tvenne blanka rutor blifva på sidan af hvarje namn, på sätt Petter Persson i Isie i sin

Ang. infö- i samma syfte sistlidne riksdag väckta motion N:o 138, sid. 10 och
 rande af II utvisar;
 öppen omröst- att när votering anställes, inskrifves först den justerade vote-
 ning i Riks- ringspropositionen å blanketten, hvarefter samtidigt vid hvarje röst-
 dagens båda sedels aflemnande vid den röstandes namn i blanketten sättes en punkt
 Kamrar. eller ett streck, som i ena rutan bemärker ja och i den andra nej
 (Forts.) (hvarigenom votering och sammanräkning af rösterna antagits blifva
 ungefär på en gång afslutade):

att paria vota anses såsom afslag;

att tabellen antingen införes i protokollet eller medföljer det-
 samma såsom bilaga; och

att val verkställes såsom förut med slutna sedlar.»

I afgifven reservation hade Herr *Hedin*, med hvilken Friherre
Nordenskiöld samt Herrar *Carlsson*, *Farup* och *Ljungman* instämt,
 förklarar, att han, fastän han biträdt Utskottets hemställan, icke prin-
 cipiellt ogillade det i motionen framlagda förslagets syfte.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Björkman: Jag har icke begärt ordet därför, att jag
 hyser någon som helst förhoppning att vinna framgång åt min mo-
 tion vid denna riksdag. Icke heller har jag gjort det för att till
 Konstitutions-Utskottet uttala något hjertligt tack, ty dertill har jag
 icke den ringaste anledning, då det tvärtom synes mig, att motionen
 blifvit ganska omildt behandlad, efter som densamma rönt enahanda
 öde, som de i samma ämne vid sju föregående riksdagar väckta
 motionerna.

Deremot har jag velat framföra min tacksamhet till de ärade re-
 servanterna, ty de ha åtminstone velat framgång åt *sjelfva saken*, om
 de än icke varit med mig ense i fråga om sättet för dess åväga-
 bringande. Det förundrar mig att mitt förslag icke tillvinner sig
 Andra Kammarens bifall, i synnerhet som vi på senare tider sett,
 huru som så väl i stad som på landsbygden vid hvarje valförrättning
 och valmöte valmännen uppställa ett program, som de önska att den,
 som vill blifva vald, skall efterlefva. Detta gör naturligtvis att vid dessa
 tillfällen kandidaten aflägger sin politiska trosbekännelse i det af val-
 männen angifna syfte, och det skulle väl icke vara obilligt, att val-
 männen blefve i tillfälle att sedermera erfaru, huru vida deras valde
 representant vore en man bakom ordet. Saken synes vara så enkel,
 att det är förvånande att den icke vinner framgång, i synnerhet som
 den tillika icke verkar förderfligt vare sig på stat eller kyrka, grund-
 skatt eller indelningsverk utan endast riksdagsmännen *sjelfva*. Jag är
 fullt förvissad att, om än jag för min del icke kunnat hitta på det rätta
 sättet, Utskottet bort kunnat det; en sådan åtgärd skulle helsas med
 glädje öfver hela landet, ty man blefve derigenom äfven i tillfälle att
 kontrollera, huru de enskilde representanterna hushålla med statens
 medel, som äfven hvilken ställning de intaga uti för landet viktiga
 reformfrågor o. s. v.

Jag tager mig friheten yrka bifall till min motion.

Herr Persson i Isie: Det är hufvudsakligen för att få göra en anmärkning mot den Utskottets betänkande bifogade reservationen som jag begärt ordet. Reservanten, med hvilken fyra ledamöter i Utskottet instämt, säger: »Lika med Utskottets flertal har jag ej kunnat annat än afstyrka motionen, då det föreslagna sättet för den öppna omröstningens verkställande synes mig mycket olämpligt, och bestämmelsen, att »paria vota anses som afslag», alldeles orimlig». Det är dessa kraftiga uttryck, som jag icke kan finna vara så alldeles på sin plats. Ty hvad den första delen af satsen vidkommer, så ber jag få påpeka, hurusom den öppna omröstningen, såsom den försiggår i åtskilliga andra länder, verkar mycket menligt på den röstandes själfbestämmningsrätt genom det inflytande, som oundvikligt måste göra sig gällande der den röstande, efter uppropet af sitt namn, reser sig från sin plats och afgifver svar på propositionen, eller som i ett och annat land de röstande dela sig i två grupper och gå till den sidan, som på propositionen skall utgöra svar på frågan, då ledamöterna blifvit räknade, eller, som på ett ställe brukas, den ena gruppen går in i ett annat rum, då räkning verkställles.

*Ang. infö-
rande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens båda
Kamrar.
(Forts.)*

På så sätt komma utan tvifvel icke så få att tänka, när han hör eller ser huru hvar och en som före honom har röstat: *Jaså, den och den röstade ja, och jag hade tänkt rösta nej, då får väl också jag lof att rösta ja, etc.* På det sättet förlorar han emellertid sin själfbestämmningsrätt. Dessa öppna sedlar, hvarom motionen handlar, äro deremot så pass slutna, att man icke vet, huru en person röstat, förr än man får se det i tabellen. Jag vet icke huru man skulle kunna lösa frågan på ett mera praktiskt sätt. Man säger visserligen, att sättet är olämpligt, men alla sätt äro olämpliga, då man icke vill saken. I reservationen säges, att bestämmelsen, att »paria vota anses såsom afslag», skulle vara orimlig, men den »orimligheten», om det är någon sådan, finnes redan i Danmark. I England och Norge åter har talmannen utslagsröst, men åtminstone i England lærer han alltid eller merendels begagna denna röst så, att han låter den tillfalla yrkandet om afslag.

Det är blott detta jag velat hafva sagt i frågan. I öfrigt tror jag ej det tjenar något till att framkomma med ett yrkande, men i fall den föregående talaren yrkade bifall till motionen, skall jag icke hafva något emot att deri instämma.

Herr Fredenberg: Som denna Kammare under flere föregående riksdagar afslagit motioner om öppen omröstning, så lærer väl icke heller denna nu komma att mötas med större sympatier. Då jag emellertid vid ett par föregående tillfällen uttalat mig för den öppna omröstningens införande här likasom i åtskilliga utländska nationalförsamlingar, och då jag anser det önskligt för valmännen att på detta sätt kunna utröna sina förtroendemäns handlingssätt vid riksdagen, har jag ansett, att den öppna omröstningen alltid borde i Riksdagen förekomma. Då jag emellertid icke kan instämma i motionens detaljer, ber jag att få uttala mina sympatier för densamma genom att instämma i det yttrande reservanterna afgifvit.

Häruti instämde Herr *Gumalius*:

Ang. införande af öppen omröstning i Riksdagens båda Kamrar.
(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Sam. Johnson: Jag har inom Utskottet varit med om att afslå denna motion af den anledning, att då Riksdagen gång efter annan, ej mindre än sju särskilda gånger, afslagit dylika motioner, och frågan för hvarje gång rönt allt mindre sympatier, så att förslidet är ingen enda röst höjde sig i Kammaren för densamma, jag ansett all förhoppning saknas om att få motionen igenom. Det tjenar i så fall till intet att framkomma med ett eller annat skäl, och en konstitutionsutskottsledamot kan vid sådant förhållande icke gerna tillstyrka motionen. Jag får emellertid öppet förklara, att skulle ett bifall till motionen vara Kammarens mening och önskan, har jag intet deremot att invända; men så länge jag icke härom kan hysa någon förhoppning, måste jag yrka bifall till Konstitutions-Utskottets förslag.

Herr Farup: Äfven jag skall anhålla att få i korthet yrka bifall till Utskottets hemställan och ber att få på samma gång försäkra motionären, att hans motion ingalunda saknat sympatier inom Konstitutions-Utskottet. Men det mötte väsentliga hinder att på den basis, han föreslagit, komma till ett slutligt resultat, i ty att det icke skulle kunna lyckas att genomdrifva de särskilda bestämmelser, som, enligt hvad motionären ville, skulle åtfölja beslutet om den öppna omröstningen. Om man också får klart för sig, att den öppna omröstningen bör i Kammaren användas, så är det dock, som jag tror, lämpligast, att förslag och bestämmelse om huru detta skall verkställas kommer från annat håll.

Herr Jönsson i Mårarp: Mig tyckes att motionen, såsom redan anmärkts, är mycket enkel. Här är icke fråga om annat än att införa sin valkrets kunna bevisa, antingen man är hederlig karl eller motsatsen dertill. Jag för min del fruktar icke att låta hela världen veta, huru jag lägger min voteringssedel, och då förmodar jag, att de som hafva djupare insigt i politiken ännu mindre borde hysa någon fruktan i detta afseende. Då allt annat riksdagsarbete är öppet, vet jag icke, hvarför ej omröstningarna äfven skulle vara öppna; de kunna tjena till ledning för dem, som valt oss, så att de kunna veta för hvad vi gå. Jag yrkar bifall till motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen framställt propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Ang. förvärfvande af hemortsrätt i Danmark och Tyskland för svenskt arbetsfolk, som der en längre tid sig uppehållit.

§ 5.

Till handläggning förekom vidare

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 8), i anledning af en af Herr P. Pehrsson i Törneryd afgifven motion om utverkande på diplomatisk väg af hemorts-

rätt i Danmark och Tyskland åt svenskar, hvilka under en viss längre tid oförvitligen försörit sig sjelfva.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Pehrsson i Törneryd: Efter det att Utskottet gjort reda för att förslag, likartade med mitt, förut varit framställda i denna Kammare utan att vinna Kammarens bifall, säger Utskottet: »Men alla dessa motioner hafva ej kunnat tillvinna sig hvarken Utskottens tillstyrkan eller Riksdagens bifall, hufvudsakligen af det skäl, att man ansett det vara föga sannolikt, att underhandlingar med främmande länder angående denna sak skulle röna någon framgång.»

Men denna fråga är väl icke mera säregen än många andra, och här finnas ju många af Kammarens ledamöter, som på temligen kort tid bevittnat, huru som en fråga blifvit väckt och afslagen af båda Kamrarna, och att samma fråga några riksdagar derefter blifvit af Riksdagens båda Kamrar bifallen. En sådan omständighet har inträffat äfven i år. Således torde Riksdagens egen erfarenhet vara tillräckligt skäl att åberopa för att icke något afseende bör fästas vid Utskottets argumentation i denna del.

Utskottet anför vidare: »Så länge enligt svensk lag en utlänning icke i något fall kan förvärfva hemortsrätt här i hemlandet, så torde man billigtvis icke kunna fordra sådan hemortsrätt för svenskar i utlandet.» Detta är onekligen ett af de kraftigaste skäl, som Utskottet anfört mot motionen, men detta skäl är icke tillämpligt i den mening, som Utskottet vill göra gällande, emedan det ju allt som ofast händer, att en utlänning får hemortsrätt hos oss. Dertill behöfves ju ingenting annat än att en person på vederbörlig ort inlemnar ansökan om att blifva svensk medborgare, och sedan myndigheterna blifvit hörda och de, såsom vanligtvis sker, tillstyrkt bifall till ansökningen, lemnar Kongl. Maj: vanligen sådant bifall, hvar efter sökanden låter mantals- och skattskrifva sig i den församling, der han vill bo, och efter ett års förlopp har han enligt gällande fattigvårdsförordning derstädes hemortsrätt. Jag känner många utländska personer — exempelvis tyska tegelmästare och bryggmästare — som på detta sätt fått hemortsrätt i vårt land äfven under de senare åren.

Utskottet anför vidare: »Då nu utflyttning af svenskar till Danmark och Tyskland förekommer i mycket större utsträckning än tvärt om, och det derför vida oftare inträffar, att svenskar i Danmark eller Tyskland råka i nödstäld belägenhet och måste anlita fattigvården, än händelsen är med danskar och tyskar i Sverige, så torde hvarken Danmark eller Tyskland, der kommunerna sålunda ofta nog få utbetala tillfälligt fattigunderstöd, kunna förutsättas vara villiga att ingå på förpligtelsen att lemna hemortsrätt och derigenom permanent understöd åt våra landsmän.»

När jag läste detta, kom jag verkligen att tänka på de bevingade

Ang. förvärfvande af hemortsrätt i Danmark och Tyskland för svenskt arbetsfolk, som der en längre tid sig uppehållit.
(Forts.)

*Ang. förvärfvande af hem-
ortsrätt i
Danmark och
Tyskland för
svenskt arbets-
folk, som der
en längre tid
sig uppehållit.
(Forts.)*

orden, att Sverige är intet annat än en barnuppfostringsanstalt. Ja, dessa ord ha många gånger blifvit sagda både i tal och skrift, både inom representationen och i pressen, och de ega sin stora betydelse, när man tänker på den stora emigration, som från vårt land eger rum till Amerika, Tyskland och Danmark.

De bästa af vårt folk, som resa åstad, lyckas mången gång förskaffa sig utkomst i främmande land, och de komma icke tillbaka, men de andra, som icke lyckas, de komma tillbaka, och dem skola vi vara färdiga att taga emot med uppräcka armar, sedan de offrat sina bästa arbetskrafter i främmande land. Jag tror därför icke att den omständigheten, att det är ett mindre antal utlänningar, som flytta in till oss, än svenskar, som flytta ut till dem, bör förhindra oss att göra hvad vi kunna för att skydda oss för de olägenheter, som emigrationen medför.

Utskottet säger vidare: »Ivad särskildt Danmark beträffar, så har hittills gjorts och kommer helt säkert att mot hvarje ny framställning göras den invändningen, att dess fattigvårdslagstiftning är vida liberalare mot utlänningar än den svenska». Nej, Jag vågar bestrida detta påstående och hänvisar i detta fall till hvad jag nyss anfört angående sättet att förvärfva sig hemortsrätt hos oss.

Utskottet anför till sist, ehuru mycket sväfvande och endast antydningssvis, ännu ett skäl, då Utskottet säger: »Dertill kommer nu också, att många för kommunerna betungande fall af fattigvård möjligen skulle kunna undvikas genom en strängare kontroll å värfningen af tjänstefolk till Danmark och Tyskland.» Nej det tror jag visst icke. Den lag, som vi nyligen fått utfärdad angående skärptare kontroll och som är af Kongl. Maj:t sanktionerad den 28 November 1884, kommer säkerligen ej att minska emigrationen, ty denna har betydligt djupare rötter.

Jag skall nu be att få anföra några exempel på huru svårt och betungande det är för många kommuner, i synnerhet i de södra delarne af vårt land, att år efter år taga emot dessa hemsända emigranter, som vanligen befinna sig i det mest utblottade tillstånd.

För 2 år sedan träffade jag vid Alfvesta jernvägsstation en sådan hemsänd emigrant, medförande hustru och 4 barn. Han hade vistats i 13 år i Tyskland och derunder tjänat i 2 år som dräng hos jordbrukare, men de öfriga 11 åren haft stadigvarande arbete på skeppsvarfvet i Kiel. När detta arbete tog slut blef han jemte hustru och 4 barn af de tyska myndigheterna hemskickad; och det är likväl att märka, att han var gift med en tysk kvinna.

Förliden sommar fick en kommun i Blekinge taga emot en hemskickad emigrant, som i 15 års tid varit bosatt inom en och samma kommun i Tyskland. Han hade der blifvit vansinnig och skickades därför af de tyska myndigheterna tillbaka till Sverige. Det var också förenadt med mycket trassel att få reda på, hvar ifrågavarande person hade hemortsrätt, emedan de tyska myndigheterna uppgifvit orätt namn på honom vid hans aflemnande hos Konungens Befallningshafvande i Malmö.

För 6 år sedan var det en kommun i Blekinge, som ansåg med sin fördel förenligt att skicka penningar till en kommun i Tyskland

för att slippa taga emot en emigrant, som eljest blifvit hemskickad. Detta understöd skickades i 4 år eller till dess personen dog. Denne hade då varit borta från Sverige i 22 år.

Konungens Befallningshafvande i Blekinge län har, efter att hafva inhemtat kännedom om min motion, opamint men välvilligt skickat mig en tablå, innehållande uppgift å till Tyskland och Danmark utflyttade och hemsände personer från provinsen Blekinge under femårsperioden 1879—1883. Jag ber att Kammaren icke må tröttna utan välvilligt taga emot dessa uppgifter, emedan de i någon mån närmare belysa den fråga vi nu behandla. Under dessa 5 år — allt hvad jag nu kommer att anföra i statistiskt hänseende gäller denna tidsperiod — utvandrade till Tyskland och Danmark från Blekinge 2,353 personer. Af dessa blefvo sedermera hemskickade 244, af hvilka de allra flesta, ja säkerligen $\frac{9}{10}$ kommit fattigvården till last. Men utaf dessa 244 hemsända var det icke mindre än 132 qvinnor, rädda med barn. Jag skall till ledning för dem, som närmare intrassera sig för Blekinge än Kammaren i sin helhet kan antagas göra, be att få anföra, huru förhållandet i detta hänseende ställer sig i några af provinsens kommuner. Af sådana hemsända qvinnor komma 8 på Jemshög, 9 på Ringamåla, 8 på Hällaryd, 8 på Hoby, 9 på Ronneby landtkommun, 8 på Jemjö, 6 på Ramdala, 12 på Lösen och Augerum och 24 på Sillhöfda, en liten och fattig kommun, hvilken, som jag vill minnas, 1882 hade en folkmängd af 3,122 personer. Om uppgifter, lika med den, hvarifrån de nu anförda siffror hemtats, föreläge äfven för de småländska länen — för att icke tala om emigrationen till Tyskland och Danmark från öfriga delar af landet så skulle denna fråga helt säkert blifva stäld i en betydligt hjertare dager. Den som sett de stora skeppslaster af folk — vanligen flere i veckan — som om vårarne utgå från de större hamnarne i södra delen af landet, den häpnar vid åsynen häraf och öfver ett sådant elände, som emigrationen måste vara och blifva för vårt land.

Jag kan icke förstå hvad Utskottet menar dermed, att det nödvändigt vill afstyrka motionen *derför*, att dylika motioner förut blifvit väckta och afslagna. Jag har ju i min motion icke begärt annat, än att Riksdagen ville göra en vördsam framställning till regeringen, att hon måtte egna frågan den omsorg, som den möjligen må anses förtjena. För min del tror jag, att den ömsinnet för regeringen, som Utskottet i detta fall med sitt afslag uttalat, icke är riktigt på sin plats. Utskottet hade enligt mitt förmenande mycket mer gagnat både landet och regeringen, om det medelst ett tillstyrkande af bifall till min motion bidragit till en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, ty Kongl. Maj:ts regering hade då blifvit satt i tillfälle att med så mycket större kraft och intresse bedrifva de underhandlingar, som kunde leda till det önskade målet.

I afseende härå återkommer jag något till hvad Utskottet sagt på näst sista sidan i sitt betänkande. »Möjligen invändes emellertid» — yttrar Utskottet — »att, i trots af den ringa utsigt till framgång underhandlingar i det angifna syftet hafva, de nu rådande olägenheterna äro så stora, att försök det oaktadt borde göras, och att en skrifvelse derom från Riksdagen skulle blifva en lämplig utgångs-

Ang. förvärfvande af hemorterätt i Danmark och Tyskland för svenskt arbetsfolk, som der en längre tid sig uppehållit.
(Forts.)

Ang. förvärfvande af hem-
orts rätt i
Danmark och
Tyskland för
svenskt arbets-
folk, som der
en längre tid
sig uppehållit.
(Forts.)

punkt för regeringen vid inledandet af de åtgärder, som kunna an-
ses föra till målet.» Ja, det var just min mening med mitt förslag
om en skrifvelse, nemligen att en sådan skrifvelse skulle föranleda
regeringen att inleda sådana åtgärder och sätta henne i tillfälle att
föra underhandlingarne kraftigare och med allra största intresse, på
det man skulle kunna komma till ett lyckligt resultat. — På grund
af hvad jag nu haft äran anföra vågar jag hos Kammaren anhålla
om afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

I detta anförande instämde Herrar *Olof Andersson, Lasse Jönsson, Erickson* i Bjersby, *Björkman, Jönsson* i Mårarp och *Jakob Erikson*.

Härefter yttrade:

Herr von der Lancken: Den ärade motionären har misstagit sig i sitt antagande, att hans motion icke skulle vunnit sympatier inom Utskottet; vi voro alla, som kände förhållandena, ense med honom om önskvärdheten af att något åtgjordes i den rigtning motionären föreslagit. Skälet, hvarför Utskottet ansåg sig böra afstyrka motionen, var icke det, att liknande förslag flere gånger förut blifvit väckta men alltjemt fallit, utan det objektiva förhållandet, att det finnes så föga utsigt att kunna lösa denna fråga på det sätt motionären föreslagit. Såsom herrarne veta, är utvandringen från oss till Danmark och Tyskland vida större än invandringen hit från dessa länder. Vidare är vår lagstiftning af den beskaffenhet, att en utlänning icke utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd kan erhålla hemortsrätt i Sverige. I Danmark äro förhållandena i det afseendet något gynnsammare för oss svenskar, ty der erhåller en svensk hemortsrätt efter att hafva vistats fem år i landet. Nå väl! när så är, att utflyttning af svenskar till Danmark och Tyskland förekommer i mycket större utsträckning än tvärt om, och vidare att vi svenskar hafva lättare att få hemortsrätt i Danmark och Tyskland än hvad förhållandet är, då personer från dessa länder inflytta till Sverige, så ligger det nära till hands att antaga, att det skall vara omöjligt att på diplomatisk väg genomdrifva ett förslag i det syfte, att vi i ifrågavarande hänseende skola få bättre stäldt för oss. Nu afser motionen ju icke annat än en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Men då Kongl. Maj:t, efter hvad Utskottet förvissat sig om, redan har sin uppmärksamhet fäst på detta förhållande, och då underhandlingar i syfte att i viss mån förbättra ställningen redan äro förberedda, så kunna herrarne lätt inse, att den af motionären föreslagna skrifvelsen icke skulle gagna till mycket. I hvarje fall får ju Kongl. Maj:t genom den här förda diskussionen kännedom om de många sorgliga och behjertansvärda förhållanden, som nu äro rådande i detta afseende, och detta skall vara en ytterligare anledning för Kongl. Maj:t att göra allt hvad göras kan för åstadkommande af en förbättring i det syfte motionären angifvit.

Det är på dessa grunder jag anser den föreslagna skrifvelsen onödig och jag instämmer således i Utskottets förslag.

Herr Hedin: Skulle man aldrig företaga sig något därför att

man finner det föga sannolikt att det skall lyckas, ja, då skulle en hel mängd nyttiga saker, som verkligen lyckats, hafva blifvit ogjorda. Det är mycket *möjligt* att Utskottet har rätt deri, att det icke finnes stor sannolikhet därför, att en underhandling i det syfte, som den af motionären föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t skulle angifva, komme att leda till det önskade resultatet, men derom kan dock Utskottet egentligen icke *veta* någonting. Utskottet har väl icke någon profetisk förmåga, så att det kan förutsäga hvad som kommer att ske, och för öfrigt synes det mig som om Utskottet skulle hafva nog mycket underskattat det välkända nitet, skickligheten och energien hos så väl vårt Utrikesdepartement som vår dyrt afönade utländska diplomati.

Ang. förvärfvande af hemortsrätt i Danmark och Tyskland för svenskt arbetsfolk, som der en längre tid sig uppehållit.

(Forts.)

Hvad beträffar ordförandens i Utskottet yttrande derom, att Kongl. Maj:t ju i alla fall får reda på hvad som i denna Kammare yttrats rörande denna fråga, och att en skrifvelse till Kongl. Maj:t *derför* skulle vara onödig, så får jag säga, att jag aldrig hört talas om ett sådant skäl för afslag, och det lär väl icke komma att duga denna gång mer än någonsin förr.

Jag anhåller om bifall till motionärens förslag.

Herr *Svensson* i Lösen instämde med Herr *Hedin*.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det Herr *Talman* till proposition upptagit de gjorda yrkandena, beslöt Kammararen att, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla omförmälda, af Herr *Pehrsson* i Törneryd i ämnet väckta motion; och skola jemlikt stadgandet i 63 § 3 mom. Riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 6.

Förekom till afgörande Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 9), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t om förändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åborätt till kronohemman och krononybyggen.

Ang. ändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åborätt till kronohemman m. m.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda, af Herr *J. E. Wikstén* väckta motion, hemställde Utskottet, det Riksdagen måtte besluta »att hos Kongl. Maj:t genom skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna sådana förändrade bestämmelser angående öfverlåtelse och arfsrätt af åboskap till så väl kronohemman som nybyggen, att åbo erhåller sådan frihet att vare sig till skyld eller oskyld person öfverlåta besigtningrätten, att öfverlåtarens släktingars företräde till åboskapet och jemväl förmånsrätten dem emellan såsom arftagare undanrödjäs; dock att nuvarande bestämmelser med afseende å kronans rätt för antagande af åbo å dylika lägenheter bibehållas oförändrade».

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande öfver-
låtelse af åbo-
rätt till krono-
hemman m. m.

Efter uppläsande häraf anförde

Herr And. Huss: Då jag icke anser mig kunna biträda det förslag till beslut, till hvilket Andra Kammarens tillfälliga Utskott kommit i denna fråga, hvilken afser en förändring i nu gällande bestämmelser angående företrädesrätt för vissa skyldemän till erhållande af åboskap å kronohemman och krononybyggen, ber jag att vid detta betänkande få göra några erinringar.

Sedan Utskottet redogjort för hithörande förordningars innehåll, nemligen dels bestämmelsen derom att företrädesrätt till åboskap skall vara begränsad till syskonbarn eller dem, som i lika led med dem äro, dels ock att i de fall, då åboskapet öfverlemnas till annan person än närmaste skyldeman, länsstyrelsen skall utfärda kungörelse i ämnet, upptagande det belopp, för hvilket värdskapet blifvit afytt-radt, äfvensom föreläggande för den, som anser sig ega bättre rätt till åboskapet, att inom natt och år anhängiggöra klandertalan, så har Utskottet redan i början af sin motivering sagt, att de nuvarande »förhållandena förorsaka trassel och besvärligheter af många slag», ett argument, som äfven förekommer i sjelfva motionen. Men hvari detta trassel skulle bestå, derom upplyser Utskottet lika litet som motionären. Enligt den kungörelse, om hvilken jag nyss nämnde, skall den, som anser sig hafva bättre rätt till åboskapet, anhängiggöra sig talan inom natt och år. Göres icke sådan anmälan, så är ju saken klar. Kommer deremot en pretendent och gör anspråk på företrädesrätt, skall han ställa borgen för köpeskillingen och för de under klandertiden å lägenheten nedlagda kostnaderna. Gäller åboskapet ett kronohemman, och klandret godkännes, så erhåller den förste köparen köpeskillingen åter, men gäller det deremot ett krononybygge, så går han förlustig köpeskillingen, derest han betalt någon sådan. Nu säger motionären — och detta skulle väl utgöra det egentliga skälet — att sådana fall kunna inträffa att, då åboskapet öfverlättes till en annan person än den närmaste skyldemannen, köparen går miste ej allenast om åboskapet utan äfven om den köpeskillning han för detsamma erlagt. Men härvid är att märka, att detta exceptionella fall förutsätter å ena sidan svikligt förfarande hos nybyggaren och å andra sidan en mer än vanligt stor brist på omtänksamhet hos köparen, som betalat köpeskillning för ett åboskap, som han ännu icke vunnit, enär han genom ett sådant köp endast förvärfvat sig *vilkorlig* men icke *stadgad* åborätt.

Vidare säger Utskottet i sin motivering, att de nuvarande bestämmelserna rörande åboskap till kronohemman »för besittningsrättens innehafvare indirekt minskar värdet å besittningsrätten, i synnerhet då han i följd af bristande lust och förmåga att bruka hemmanet har af detsamma liten afkastning och därför önskar besittningsrätten försälja, utan äfven har det med sig, att en olämplig åbo allt för länge besitter hemmanet, hvarigenom detsamma kommer att i väsentlig mån försämras i stället för att upparbetas och förbättras». Jag är förvissad om, att Utskottet vid närmare eftertanke skall med mig finna, att detta resonement icke har det ringaste med denna fråga att skaffa. Innehafvare af åborätt är ju alldeles oförhindrad att när

som helst och huru som helst och till den köpeskilling, hvarom han med köparen kan öfverenskomma, öfverlåta rätten till hvem det vara må; lagens mening är ju endast den att lemna tillfälle öppet för den, som till öfverlåtaren står i så visst skyldskapsförhållande, att få vidtaga der hans fader eller farbroder slutade. Sålunda utgöra de nuvarande bestämmelserna icke något hinder för honom att afhända sig åborätten eller något band, som håller honom fast vid nybygget.

Sedan jag nu så kortfattadt som möjligt antydtt de betänkligheter, jag hyser mot den knapphändiga motiveringen till Utskottets förslag, ber jag att lika kortfattadt få anföra de skäl, som direkt bjuda mig att yrka afslag å Utskottets betänkande, och om jag dervid företrädesvis kommer att fästa mig vid förhållandena, sådana de gestalta sig i fråga om krononybyggen, så härleder sig detta dels deraf, att jag har haft flerfaldiga tillfällen att taga befattning med dylika frågor, och dels deraf, att i de norrländska länen nybyggesförhållandena och nybyggesväsendet spelat en särdeles framstående rol, ehuru väl dylika frågor numera företrädesvis tillhöra de två nordliga länens lappmarken. Om jag då uppställer den frågan: hvad innebär företrädesrätten till åboskapet å krononybyggen, så kan svaret icke gerna blifva annat, än att det är en af outanke för nybyggarens ekonomiska bestånd vissa skyldemän i lag medgifven rättighet till företräde till erhållande af ett ledigt åboskap.

Åboskapsrätten till krononybyggen är ett genom uppodling af ett visst jordområde samladt och så småningom växande kapital af arbete, hvars årliga ränta eller afkomst utgör villkoret för en nybyggarefamiljs nödortfuga existens. Men icke nog dermed, åboskapet medför äfven för denna familj förhoppning om att, när föreskrifven nyodlings- och byggnadsskyldighet blifvit afslutad, detta område skall få omfattas från krono till skatte, hvarigenom hemmanet antager skattenatur, och det är först då, som tillfälle beredes nybyggaren att skörda de bästa och värdefullaste frukterna af sitt arbete. Ty dess bättre har på senare tider beträffande skogens afverkning den åsigten börjat vinna allt större och större utbredning bland allmänheten i Norrland, att nemligen genom en måttlig men årlig afverkning af skogen förskaffa sig en välbehöflig hjälpkälla till dessa trakters ännu skäligen anspråklösa jordbruk, hvarigenom skogsafverkningen ter sig såsom en hjälp för jordbruket, i stället för att den hittills uppträdt så att säga fiendtligt emot jordbruket. Hvilka särskilda omständigheter hafva då nu tillstött, som nödvändiggöra en förändring uti dessa bestämmelser, som under mer än ett århundrade fått förblifva i orubbadt lugn och af motions- och ändringsbegäret behandlats med verklig pietet? Derom lemna Utskottet lika litet som motionären upplysning. När vid 1863 års riksdag till behandling förelåg upphäfvande af bördsrätten till skattehemman, en fråga som med denna eger en om också skenbar likhet, höjdes icke en enda röst, åsyftande en förändring i hittills gällande lagbestämmelser i detta afscende. Visserligen tror jag icke att, derest motionärens förslag vinner bifall och en förändring i detta syfte inträffar, några så omstörtande förhållanden skola inträffa, men jag ber få försäkra herrarne, att den under rätt ortfuga vilkor stälde men dock sjelfständige jordbrukande ny-

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande öfver-
låtelse af åbo-
rätt till krono-
hemman m. m.*
(Forts.)

Ang. ändrade byggaren skall lättare hädanefter än hittills förvandlas till en mer eller mindre godtyckligt behandlad arrendator, och mera försåtligt hädanefter än hittills skall hans besök blifva på den marknad, der skogsafverkning utgör, om just icke den enda, så åtminstone den mest eftersökta och mest kuranta handelsvaran.

(Forts.) Jag ber att på grund af dessa skäl få yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Wikstén: I motsats mot föregående talare skall jag be att få tacka Utskottet, som behjertat motionens syfte. Jag förutsätter visserligen att en eller annan anmärkning kan göras mot densamma, men jag skall likväl be att få redogöra för de skäl, som föranledt mig att väcka denna motion, och de olägenheter, som med nu gällande bestämmelser i saken äro förenade. Utskottet har, efter vitsordande af nu gällande bestämmelsers angående öfverlåtelse af åboskap till kronohemman och krononybyggen olämplighet och föga tidsenlighet, beträffande de förra sagt, att ödermed förenad lösningsrätt förorsakar trassel och besvärligheter af många slag, hvilket åter ej blott för besittningsrättens innehafvare indirekt minskar värdet å besittningsrätten, i synnerhet då han i följd af bristande lust och förmåga att bruka hemmanet har af detsamma liten afkastning och därför önskar besittningsrätten försälja, utan äfven har det med sig, att en olämplig åbo allt för länge besitter hemmanet, hvarigenom detsamma kommer att i väsentlig mån försämras i stället för att uppärbettas och förbättras.

Såsom stöd för att denna Utskottets uppfattning är riktig, torde jag böra närmare upplysa, hur förvecklingar i detta hänseende kunna förekomma, och såsom exempel anföra:

En person, som kanske just i följd af de olämpliga författningarna blifvit åbo på ett kronohemman men saknat lust och förmåga att sköta hemmant så, att han ens från början deraf haft någon väsentlig afkastning, har efter åtskilliga års förlopp, under hvilka hemmanet förfallit och fattigdomen för honom tilltagit, slutligen kommit i den ställning, att åboskapet ej är honom till ringaste nytta, ty han saknar kreatur och redskap, emedan sådana antingen blifvit för gäld utmäta eller ock för anskaffning af lifsmedel försälda. Krediten är slut, emedan hans enda tillgång utgöres af åboskapet, hvilket som bekant ej får i mät tagas och därför ej heller bereder honom någon kredit.

Under dessa senare år har åbon, inscende att åboskapet var honom till föga gagn, sökt försälja detsamma, men lämpliga köpare hafva äfven tagit i beräkning omständigheterna för åboskapets vinnande och derfor dragit sig tillbaka, tills saluskillingen genom tvingande omständigheter sänkts under det *normala*, då köp har afslutats. Köparen, som hos Konungens Befallningshafvande söker och erhåller vilkorlig inrymning och följaktligen tillträder åboskapet, har då svårt att kunna bebo och bruka stället utan att derå verkställa några förbättringar, hvilket snart visar, att hemmanet, i händerna på lämplig person eller personer, har större värde än hvad man förut kunnat finna. Detta åter

förorsakar, att någon tid efter det Konungens Befallningshafvande låtit i länets kyrkor uppläsa kungörelse om åboombytet — med erinran om, att den, som ansåg sig framför sökanden berättigad till åboskapet, egde inom natt och år efter kungörelsens uppläsande på författningsenligt sätt göra sin rätt gällande, — börjar någon närmare släkting, som derförut mycket litet intresserat sig för förra åbons väl, att fundera på att tillvålla sig åboskapet. Derom erhåller på ett eller annat sätt den vilkorligt antagna åbon kännedom, och som han dels bosatt sig på egendomen och dels börjat på densamma nedlägga arbete och uppoffringar, för hvilka det är svårt att åtminstone återbekomma full ersättning, samt derjemte anser åboskapet för sig fördelaktigt, är han helt naturligt rädd för att förlora detsamma och i följd deraf vänder han sig till någon rådgifvare — kan hända ej till den mest rättrådige — och i följd af erhållet råd tillgriper han den utvägen att, till förekommande af förra åbons släktings påtänkta börd, till någon sin anförvandt eller förtrogne sälja åboskapet mot en mycket hög köpesumma, under hemligt aftal att framdeles detsamma återbekomma. — Jag torde väl knappt behöfva nämna, att sådant skall förorsaka rättstvister af många slag, som leda till tidsutdrägt och opåräknade utgifter, till men för ej blott de tvistande utan äfven för hemmanet, som under tiden vanligen vanvårdas.

Rigtigheten af Utskottets uppfattning beträffande olämpligheten af bestämmelserna rörande öfverlåtelse af krononybyggen är så i ögonen fallande, att någon närmare belysning deraf torde vara öfverflödig. Utskottets egna ord torde vara nog; det säger: »*beträffande åboskap till krononybyggen, leder släktingarnas företrädesrätt till — utom andra olägenheter — uppenbara orättvisor, enär afträdande åboens närmare släktingar ega att utan ringaste ersättning åtkomma besittningsrätten*».

Att, när åbo och hans hustru med döden afgått, äldste sonen skall vara själfskrifven till åboskapet, utan ringaste ersättning till sina syskon, torde väl äfven vara lika otidsenligt som orättvist.

Jag har till och med i min hand ett utslag, som mycket väl skulle kunna utgöra ett exempel på det trassel, som i detta afseende kan föranledas. Man har här sagt, att åboskapet utgöres af det genom åbons arbete samlade kapital. Ja, det är sant, men därför kan jag icke finna, hvarför de äldste sönerna skola vara de, som äro mest berättigade att öfvertaga detsamma. Jag kan för min del icke fatta en sådan åsigt. Beträffande talet om att skogen skulle blifva mer utsatt för fara, derest en förändring skedde i lagstiftningen i det syfte, jag tagit mig friheten framhålla i min motion och Utskottet omförmäler i sitt betänkande, kan jag icke förstå detta. Förslaget rubbar ju icke det förfarande, som afses ett bevarande af statens eller kronans rätt eller derom gällande bestämmelser. Det torde nemligen icke vara för Kammaren obekant, att både dessa nybyggen och kronohemman äro underkastade en särskild kontroll. Skogen får icke gå till afsalu utan efter utsyning och afstämpling, men icke nog dermed, äfven hemman, som öfvergått från krono- till skatte, äro enligt 1866 års författning underkastade en begränsning i afseende å dispositionsrätten till skogen. Jag kan för min del icke inse, hvad

Ang. ändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åbo-rätt till kronohemman m. m.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande öfver-
låtelse af åbo-
rätt till krono-
hemman m. m.

våda det skulle ligga i att få förändrade bestämmelser i det af Utskottet antydda syfte. Jag finner tvärtom, att mycket trassel derigenom skulle uteblifva, hvilket nu medför mycket men för den fattige åbon och bidrager till att kronoheimanen och krononybygggena mycket långsamare upparbetas och uppodlas än eljest skulle ske.

(Forts.) Jag är hvarken sågverksegare eller trävaruhandlande och har således icke något personligt intresse af saken, såsom man till följd af föregående talarens yttrande skulle kunna inbilla sig. Jag anser mig tvärt om vara fri från all partiskhet i detta hänseende, men jag har iakttagit följderna af den hittills gällande författningens bestämmelser i frågan, och därför vill jag också anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herrar *Wallmark* och *E. P. Jonsson*.

Vidare yttrade:

Herr Andersson från Malmö: Jag har icke begärt ordet för att söka vederlägga den förste ärade talarens yttrande i denna fråga, ty jag anser mig icke kunna göra det, i synnerhet som detta är ett förhållande, hvarom jag och andra, som äro bosatta i södra Sverige, ega ganska ringa kännedom, särskildt de som äro stadsbor, utan jag har begärt ordet hufvudsakligast för att få framlägga några skäl, hvarför Utskottet tillstyrkt motionen.

Det är helt säkert för de flesta af herrarne i denna Kammare bekant, att vid många tillfällen motioner väckts om upphäfvandet af fideikommissrätten, och denna Kammare har äfven uttalat sig för, att man måtte taga ett steg i denna riktning. Enligt mitt och Utskottets förmenande är denna åborätt ett slags fideikommissrätt af en ganska orättvis beskaffenhet. Så väl motionären som flere andra personer från samma del af landet som han, hvilka ega noggrann kännedom om förhållandena der uppe, hafva visat, att det ofta inträffar, att, när en åbo egt ett hemman och haft ett eller flera barn, hvilka under längre eller kortare tid arbetat för och bidragit till familjens uppehälle genom att bryta och plöja den lilla torfvan samt göra den fruktbarande, denna torfva efter föräldrarnes död gått i arf till endast äldste sonen, och de öfriga barnen hafva icke kommit i åtnjutande af samma fördelar, som i allmänhet tillkomma andra barn. Detta ansågs af Utskottet för ett talande skäl för bifall till motionen.

Motionären har äfven i sitt anförande påpekat en annan sak, hvilken Utskottet funnit vara mycket orättvis, och det är, att, när ett nybygge öfverlätas på en icke släkting, det kan hända, att efter en ganska lång tids förlopp en person kommer, som står i aflägsset släktskapsförhållande till nybyggaren, och gör sin rätt gällande, och då kan denne utan vidare taga nybygget från den, som köpt det-samma, utan att han får någon ersättning för sin möda eller den på nybygget nedlagda kostnaden. Jag vill hemställa, om icke detta är en orättvisa, som bör af Riksdagen behjertas. Flera andra skäl skulle kunna anföras, hvarför Utskottet ansett sig böra hemställa om

bifall till motionen, men jag tror att det anförda kan vara nog, och dessutom har motionären ju redan gjort en omständlig utveckling af dessa skäl.

Man skall kanske invända att, om Utskottets förslag af regeringen accepterades, kronans nuvarande rätt att öfverlåta kronoheimman och nybyggen skulle i någon mån tummas, men detta har ingalunda varit Utskottets mening, hvilket äfven tydligt synes af dess betänkande. Under sådana förhållanden hoppas jag, att denna Kammare icke skall vara obenägen att antaga Utskottets förslag.

På grund af hvad jag sålunda i korthet här yttrat skall jag anhålla om bifall till betänkandet.

Herr Petersson i Runtorp: Jag begärde ordet för att instämma med den förste talaren i denna fråga. Så oskyldigt detta förslag än kan se ut, tror jag dock att man bör vara litet försigtig med att bifalla detsamma. Jag har åtminstone åtskilliga gånger varit i tillfälle att få noggranna underrättelser om dessa nybyggesförhållanden, hvilket gör att jag anser, att man icke får vara allt för lätthänd i detta fall. När jag var ledamot i Lag-Utskottet, fick man der reda på, att icke allt gick så till med dessa nybyggen som man tänkt sig. I fjor, eller året näst förut, hade vi i Stats-Utskottet före en begäran af en nybyggare, rörande afskrifning af utskylder, som icke kunnat tagas ut. Vid behandlingen af denna fråga fick man från åtskilliga håll underrättelse om, att nybyggena på många ställen icke voro hvad staten afsett med dem, nemligen att få jorden uppodlad och få ett hemman på sådana trakter, som icke vore bebodda. Men i många fall sker detta icke. Det finnes nemligen personer, som hafva till industri att begära få ett stycke mark afsatt till nybygge och, sedan de der upptagit litet jord samt uppfört några byggnader, så att alla anspråk synas uppfyllda, visar det sig, att hela deras afsigt varit att så fort som möjligt på ett eller annat sätt få tillstånd till att afverka skog, så att de under sken af nybyggare egentligen äro skogsafverkare. Jag känner särskildt flera fall, der nybyggaren aldrig haft annan afsigt, och när han väl hunnit afverka skogen å nybygget, söker han ett annat. Jag vill icke säga att så alltid skett, men det har ofta inträffat, så att jag tror att man bör vara försigtig, innan man, på sätt Utskottet hemställt, lennar fältet fritt. Är det nödvändigt att få en förändring, kan man ju vända sig till regeringen med begäran derom, och regeringen kan då komma med ett förslag, men jag tror icke, att Riksdagen gör rätt att skriva på sätt här är föreslaget. Jag yrkar för den skull afslag å Utskottets och motionärens framställning.

Herr Hellgrön: Då jag instämt med motionären i nu föreliggande fråga, skall jag be att deri få yttra några ord. Den förste talarens anförande förvånade mig på det högsta, liksom det torde inverka mycket på ledamöterna i denna Kammare, att, sedan en kronofogde, som kan hafva anspråk på att anses ega fullständig kännedom om dessa rättsförhållanden, uppträdt i frågan, en länsman uppträder gent emot honom med motsatta åsikter. Men detta torde härleda

Ang. ändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åborätt till kronoheimman m. m.

(Forts.)

Ang. ändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af äbörätt till kronohemman m. m. sig deraf, att det är egentligen länsmannen, som har det angenäma och treffliga uppdraget att hafva uppsigt öfver, huru och på hvad sätt dessa kronojordar skötas och uppodlas, och, särskildt vid nybyggets tillkomst, att verkställa syn på detsamma. Mig förefaller det eget, att det finnes de, som anse, att desse nybyggare hafva sin

(Forts.)

hufvudsakliga utkomst på skogen, och att man af sådan anledning icke borde bifalla dylika framställningar som motionärens, men jag har dock tänkt, att Herr Nils Petersson icke så noga känner den norrländska skogslagstiftningen som Herr Huss. Hvad angår lappmarken, der de flesta nybyggarna finnas, har den en särskild skogslagstiftning, som förbjuder all skogsafverkning annat än efter utsynning, så att nybyggaren endast får taga stubbar och vindfallen till vedbrand och nödigt virke till byggnaderna. Vidkommande dernäst frågan om dessa nybyggens anläggning, kunna herrarne tänka sig, att de, som börja upparbeta nybyggen, icke äro de rikaste människor; de äro fattiga stackare, och när de skola upptaga ett nybygge från ris och rot, kunna de icke göra det utan en liten hjälp. Vålvilliga människor lemna då nybyggaren ett litet förskott, i hopp att han i framtiden skall kunna återbetala detsamma. En idog arbetare kan också dermed lyckas, men de finnas också, för hvilka det icke går lyckligt. Emellertid blifva de alltid mer eller mindre skuldsatta. Dessa nybyggare kunna nu hafva 4 å 6 barn, hvilka växa upp i hemmet, men äldste sonen bryr sig litet om hemmet utan öfvergifver det för att annorstädes söka sin utkomst. Med de kvarvarande barnen upparbetar nu nybyggaren sitt nybygge, och faller det då honom in att till något af de andra barnen upplåta stället, vanligtvis mot lifstids födoråd och någon liten penningesumma för att betala dem, som hjälpt honom med medel att upparbeta nybygget. Men då ingår äldste sonen till Konungens Befallningshafvande med yrkande att få allt för ingenting. Kan man säga att sådant i närvarande tid är billigt och med tidsförhållandena öfverensstämmande? Herr Huss har nämnt, att nuvarande lagstiftning varit gällande i öfver 100 år, men att aldrig några klagomål försports. Men att en orättvisa varat i 100 år är väl intet skäl att icke bifalla ett förslag till förbättring, och klagomålen åter hafva varit så oändliga, att, om jag ur min erfarenhet skulle upprepa hvad jag härom känner, detta skulle räcka i flere timmar. Jag skulle här mycket väl kunna nämna både personer och ställen, om så vore nödigt. Men hvar och en kan lätt tänka sig, att det ligger i sakens natur, att det skulle vara godt för den, som med svett och möda upparbetat ett ställe, att, när han skall lemna det, kunna betinga sig bättre vilkor. Jag tror ej heller, att för en reform i detta hänseende kan ligga något hinder, vare sig från statens eller annans sida, utan att frågan endast har betydelse för köpare och säljare. Jag skulle därför med glädje se, om Kamraren ville bifalla det förslag, som här framlagts, helst det efter min öfvertygelse bör anses som en heder för Riksdagen att bidraga till ändring af föräldrade författningar och borttaga långa tiders orättvisor. Jag hemställer alltså, Herr vice Talman, om bifall till Utskottets förslag.

Herr J. W. Lindh: Oaktadt jag är i åtskilligt förekommen af den siste talaren, anser jag dock, då jag haft äran tillhöra det Utskott, som behandlat denna fråga, skyldig säga något rörande denna sak, helst jag är nordbo och på grund deraf har ganska mycken erfarenhet om hithörande förhållanden.

Ang. ändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åbo-rätt till kronohemman m. m.

I hvad motionären behagat anföra i sin motion måste jag med honom till fullo instämma, och under sådana omständigheter har jag äfven inom Utskottet tillåtit mig påpeka åtskilligt i samma rigtning. Den lagstiftning, som hittills följts, synes mig alldeles oegentlig, och då vi nu borttagit bördsrätten i andra afseenden, synes det mig moraliskt, om än icke såsom talaren på vesterbottensbanken velat påpeka, juridiskt rätt att vi göra detsamma äfven i detta fall. En lagförändring måste komma till stånd, ty får det fortgå som hittills, kan genom fattigdom och oärlighet ställas till en hel mängd trakasserier, hvilka den nuvarande lagstiftningen icke kan förebygga. Och då det nu endast gäller att aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t, synes mig, som om Kammaren borde kunna hysa den öfvertygelsen, att någon lagförändring icke skall kunna komma till stånd, som icke är fördelaktig och rättvis. Under sådana omständigheter och på grund af hvad jag nu anført, tillåter jag mig yrka bifall till Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr *Nyqvist* instämde med Herr Lindh.

Herr Gunnar Eriksson yttrade: Med afseende på Herr Nils Peterssons i Runtorp yttrande rörande rättigheten att *anlägga* nybyggen, ber jag få erinra, att hvarken motionärens eller Utskottets förslag afser frågan om anläggande af nybyggen, utan endast frågan om *öfverlåtelse* af kronohemman och nybyggen från en åbo till en annan. Hvad samme talare vidare yttrade i fråga om från dylika hemman och nybyggen utgående utskylder till kronan och för hvilka innehafvaren af hemmanet eller nybygget skall svara, har icke heller något inflytande på denna sak.

En talare på vesternorrlandsbanken yttrade, att åbon är oförhindrad att upplåta åborätten, när han vill. Ja, nog har talaren rätt deri, att åbon kan upplåta åborätten, i fall någon vågar köpa den; men det olämpliga i nu gällande lagstiftning härom ligger deri, att, då någon utom släkten köpt värdskapet, köparen icke vet, om han får behålla detsamma, ty med den rätt, närmaste arfvingen har, kan han ju lösa till sig värdskapet, och köparen får gå från hemmanet.

Samme talare yttrade vidare, att den, som ville göra sin rätt gällande mot den, som köpt hemmanet, skulle inom ett år anmäla sig hos vederbörande Konungens Befallningshafvande och nedsätta löseskillingen. Men det är ju icke sagdt, att tvisten afgöres inom ett år. Inom ett år måste han anmäla sig, men först då börjas rättegången. Denna kan räcka i flera år, till dess den passerat alla instanserna, och under hela denna tid är köparen oviss om, huru vida han någonsin skall komma i åtnjutande af den rätt han köpt. Under denna tid finnes det icke någon utsigt, att köparen skall å hemmanet verkställa några förbättringar. Tvärtom försämras hemmanet under

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande öfver-
låtelse af åbo-
rätt till krono-
hemman m. m.

tiden. Jag vågar påstå, att, så länge dessa förhållanden existera, det är omöjligt att få en köpare, som vill göra något för hemmanets förbättring.

Ännu värre är förhållandet rörande krononybyggen. Här eger innehafvarens äldste son eller, om innehafvaren icke har någon son, den närmast arfsberättigade att liksom en fideikommissarie utan ringaste ersättning tillträda värdskapet efter fadern. Skulle nu fadern till honom säga: jag har flera barn, du måste betala dem någon lösen för nybygget, ty det är orätt att icke de, som lika med dig arbetat på nybygget i flera år, skola erhålla något därför eller någon del deri, så svarar den äldste sonen: nej tack, jag tager nybygget utan någon lösen. Är det att främja rättvisa, att skipa rätt mellan barn eller syskon? Sonen eller arvingen har lagen för sig och kan på en sådan framställning svara: jag tycker, att det är orättvist handladt att vilja ålägga mig att betala lösen för en rätt, som enligt lag skall utan ersättning tillfalla mig. Af hvad jag nu anfört torde vara tydligt och klart, att ifrågavarande företrädesrättigheter icke lända till förbättring eller upparbetandet af hemmanet eller stärka åbons kredit. Tvärtom har det mången gång händt, att just dessa åbor aldrig hafva haft någon kredit.

(Forts.)

Samme talare på vesternorrlandsbänken ordade vidare om dylika åbons skogsafverkningsrätt och hvilka fördelar de skulle hafva deraf. Jag förstär icke hvad sammanhang den frågan har med den nu förevarande. Icke får en åbo afverka kronohemmanets eller nybyggets skog till afsalu. Han kan skaffa sig arbetsförtjenster med skogsafverkning på den marknad, der sådant arbete finnes att tillgå. Jag kan således icke inse, att hans rätt derutinnan skulle blifva mindre, om han finge sälja åborätten. Så vidt jag kan finna, tjänar hans tal härom icke till annat än att blanda bort saken. Det är, enligt mitt förmenande, ett vackert drag, som fins uttaladt i motionen och Utskottets föreliggande förslag, nemligen det att man vill åstadkomma rättvisa i förhållandena för dem, som förvärfvat sig åboskap, och emellan dem och deras arvingar. På grund af hvad jag anfört, anhåller jag om bifall till Utskottets föreliggande betänkande.

Häruti förenade sig Herr Göranson.

Herr Petersson i Runtorp anförde: Jag har begärt ordet blott med anledning deraf, att den siste ärade talaren påstod, att jag skulle hafva talat om upptagande af nybyggen, då det här endast vore fråga om öfverlåtelse af kronohemman och krononybyggen. Jag ber få genmäla, att jag nog förut har reda derpå.

Det är nemligen just fråga om öfverlåtelse. Att en öfverlåtelse af besittningsrätten till kronohemman och nybyggen genom ifrågasatta förändring i nu gällande bestämmelser skulle befordras, är också alldeles gifvet. Men det är äfven klart, att en nybyggare kan lättare komma att drifvas från sitt hemman, än nu är förhållandet. Må man böra tänka sig, huru i detta fall kan tillgå. Ett sågverksbolag kan låna nybyggaren penningar och sätta honom i stånd till att göra en uppodling. Under de år, som odlingen pågår, får ny-

byggaren icke använda hemmanets skog annat än efter utsyning. Men sedan odlingen skett, tillerkännes honom dispositionsrätt till skogen, och otvifvelaktigt kommer då det ena nybygget efter det andra att nedsköffas.

Jag tror nog, att Herr Hellgrén i sin egenskap af länsman skulle gerna se, att ifrågasatta lagförändring komme till stånd. En länsman har skyldighet att tillse och öfvervaka skogens användande på lofgifvet och lagenligt, sätt och det ligger i sakens natur, att en för sin tjänst så nitälskande man, som efter min öfvertygelse Herr Hellgrén är, finner detta vara för nybyggaren svårt och kunna leda till trassel. Det är därför motbjudande för honom, men om det är till fördel för staten eller till gagn för skogen, blir en annan sak.

Såsom jag förut redan nämnt, kan jag icke inse annat, än att tillräckligt talande skäl förefinnas för afslag å Utskottets hemställan.

Herr Månsson: Då jag i Utskottet skulle taga del af denna fråga, var den helt naturligt för mig, såsom varande sydländing, ganska kinkig, enär jag alldeles icke var inne i de saker, som röra norrländska förhållanden. Naturligtvis sökte jag arbeta mig in i alla de förordningar, som finnas angående dessa nybyggen och kronohemman, och jag får säga att jag vid studerandet af frågan kom till den lifliga öfvertygelsen, att det vore både rättvist och billigt, om man ginge motionärens framställning till mötes. Jag har äfven under diskussionen i Kammaren styrkts i denna uppfattning, emedan jag hört att hela Norrland såsom en man står för motionärens mening, med undantag endast af en representant, som dock gaf ganska klena skäl för sitt motstånd. Hvad den ärade talaren på kalmarbänken beträffar, tror jag att äfven de skrupler, han hyste, äro temligen betydelselösa. I detta förslag ligger ju alldeles icke någon inskränkning i kronans rätt, ty kronan skulle enligt förslaget få behålla samma rätt, som den nu har, att visa nybyggaren, huru mycket skog han får taga, hvilken skog skulle komma att utstämplas lika som förut, äfven om nybygget öfvergår med friare rätt till den ene eller andre. Det skäl, som af den nämnde talaren anfördes, behöfver således icke vara till hinder för denna saks framgång. Jag anser tvärtom så talande och bevisande skäl förefinnas för bifall till motionen, att jag hoppas att denna Kammare ej skall sätta sig emot det förslag till skrifvelse, som Utskottet framlagt, hvarför jag också yrkar bifall till detsamma.

Herr Lundberg: Utskottets betänkande innehåller icke närmare utredning eller upplysningar rörande de stadganden, som äro gällande för besittningsrätt till kronohemman och nybyggen, och därför torde det blifva förenadt med svårighet för flertalet af Andra Kammarens ledamöter att bilda sig ett riktigt omdöme i frågan. Om, såsom Utskottet föreslår, skulle upphävas de angående slägtingars rätt och företräde till äboskapet meddelade bestämmelser, skulle i och med detsamma föreskrifter om rättighet till besittning af nybygge eller kronohemman, när sådant blefve äboledigt, komma att saknas vidare än hvad allmänna lagen bestämmer, nemligen att, då någon städjat

Ang. öndrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af äbo-rätt till kronohemman m. m.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande öfver-
lätelse af åbo-
rätt till krono-
hemman m. m.

(Forts.)

hemman på lifstid, hustrun efter mannen eger rätt att sitta kvar, medan hon är enka. Författningen af år 1808 rörande åborätt till kronohemman innehåller, att en enka eger tillgodonjuta mannens lifstidsstadsja med skyldighet att vårda och underhålla barnen; men hon får icke skattelösa hemmanet, om ej förhållandet är det, att mannen kommit till hemmanet genom henne, i hvilket fall hon har rätt att fortfarande behålla åboskapet och skattelösa hemmanet, äfven om hon ingår i annat gifte. Bestämmelserna om åborätt till kronohemman och nybyggen kunna väl anses innefatta ett slags fideikommiss, men af väsentligen annan beskaffenhet är det, som grundas på vanlig fideikommissstiftelse, dervid afses att bibehålla större egendom eller förmögenhet uti en persons hand, men här är deremot fråga om att för obemedlade jordbrukare, som sjelfve verkställa odlingsarbete å jorden, bereda en stadgad besittningsrätt till densamma. Det är icke heller ovillkorligt föreskrifvet, att äldste sonen eger tillträda åboskapet, utan endast om han »föret ej innehar eget eller kronohemmans bruk och inga hinder eller brister mot honom förekomma». Det är också stadgadt, att i de fall, då kronohemmans åbo dör eller afstår ett hemman, som kan tåla klyfning i tvenne eller flera delar, må en sådan klyfning desto hellre beviljas, som flera af åbons barn derigenom blifva med hemmansbruk försedda. Orättvist eller obilligt och oskäligt vore väl, om en son eller måg, som under lång tid med uppodling af ett nybygge biträdt en gammal far eller svärfader under visshet att, när denne dog, komma i besittning af jorden, skulle genom en förordning beröfvas denna rätt. Om åter en son lemnat föräldrahemmet och förskaffat sig ett annat hemmansbruk, är han, såsom redan erinrats, icke berättigad att öfvertaga det, som fadren innehaft.

Hvad angår öfverlätelse af nybygge, anser jag det icke vore olämpligt eller oskäligt, om bifall lemnades till motionen, så vidt deri föreslås, att härutinnan skulle gälla hufvudsakligen samma bestämmelser, som genom Kongl. kungörelsen den 8 Maj 1863 meddelats rörande kronohemman, eller att den, som ville tillvinna sig besittningsrätten, borde nedsätta löseskillingen derför samt ersätta nödiga och nyttiga förbättringar, och att företrädet till denna lösningsrätt blefve inskränkt till syskonbarn eller dem, som med dem i lika led äro. Men i det skick betänkan- det förekommer, kan jag icke biträda Utskottets förslag, i afseende hvarå nog och skulle kunna anmärkas, att deruti talas om »öfverlä- telse och arfsrätt af åboskap», ehuru väl icke kan sägas, att man eger rätt af, utan rätt till något. För den händelse motionens bifallande i större eller mindre utsträckning skulle kunna ega rum, föreställer jag mig, att återremiss till Utskottet för frågans förnyade behand- ling vore påkallad och lämplig. Men då icke något yrkande derom framstälts, förenar jag mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Öberg: För min del kan jag icke finna annat, än att så väl motionären som Utskottet gifvit goda skäl för en förändring i den nu ifrågavarande lagstiftningen. Jag anser också, att för en sådan lag- förändring tala både rättvisa och moraliska grunder. Det är nemligen uppenbart orättvist, att utaf barn af samma föräldrar äldste sonen ensam blir egare af hemmanet och de öfriga icke erhålla någon del-

aktighet deri. Ur moraliska synpunkter är en förändring i lagbestäm- *Ang. ändrade*
 melseerna i fråga om äboskapet nödig därför, att ofta inträffat rätts- *bestämmelser*
 gångstviser till följd af den gällande lagstiftningen. Jag vill i detta *rörande öfver-*
 afseende blott påminna om den tvist, som för några år sedan upp- *låtelse af äbo-*
 stod i fråga om ett nybygge i Vesternorrlands län. Härvid förekom *rätt till krono-*
 icke så litet trassel och missförhållande. *hemman, m. m.*

(Forts.)

Jag har endast velat anföra detta och ber för öfrigt att få in-
 stämma med dem, som yrkat bifall till motionen på sätt Utskottet
 hemställt.

Herr And. Huss: Den långt framskridna tiden och herrarnes myc-
 ket förklarliga otålighet förbjuda mig att upptaga till bemötande de
 gemnålen, som mitt första anförande framkallat, ehuru jag känner mig
 starkt frestad dertill, i synnerhet som frågan är för flertalet något
 främmande.

Ännu har icke en enda giltig omständighet anförts till stöd för
 ändring af en lag, hvars bestämmelser ovilkorligen varit till nytta och
 gagn för nybyggarna. Dessutom har ingen vågat påstå, att icke de
 lagbestämmelser, som för närvarande gälla, fortfarande skola lända
 till fördel och skydd för nybyggaresfamiljerna. I dessa dagar stå hela
 skaror af den jordbrukande befolkningen i landet och anropa Riks-
 dagen om skydd för sin näring. Jag anhåller att det skydd, som
 icke träder någons rätt för nära, må bibehållas till förmån för några
 dussin hungrande och frysande nybyggarefamiljer i Lappland.

Herr Wilh. Carlson: Jag skulle icke besvara Kammarern vid
 detta tillfälle, om icke en talare yttrat sig om återremiss. Men om
 man noga genomläser detta betänkande, så tror jag att man skall
 finna att Utskottet icke behöfver ingå i någon närmare undersökning
 af frågan, än det redan gjort. Ty de bestämmelser, som för när-
 varande gälla för dessa nybyggen och kronohemman, har Utskottet
 funnit vara både föråldrade och otidsenliga. Endast den omständig-
 heten, att ett slags fideikomissrätt eller börsrätt ännu är gällande för
 dessa hemman, synes mig vara ett tillräckligt skäl att bifalla hvad
 motionären önskar, särdeles som detta icke är annat, än att en skrif-
 velse måtte aflåtas till Kongl. Maj:t med begäran att få saken när-
 mare utredd, och det otidsenliga i härom gällande bestämmelser
 undanröjdt.

På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till Utskottets hem-
 ställan, öfvertygad, som jag är, om behöfvet af den önskade för-
 ändringen.

Herr Hellgrén: Jag vill endast med anledning af Herr Huss
 yttrande säga ett par ord: man skyddar icke fattiga nybyggare-
 familjer i lappmarken genom att bibehålla orättvisa och otidsenliga
 lagar.

Öfverläggningen var härmed slutad.

I enlighet med de yrkanden, som förekommit, framställde Herr
 Talmannen propositioner, dels på bifall till Utskottets hemställan och

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande öfver-
låtelse af åbo-
rätt till krono-
hemman m. m.

dels på afslag derå; och förklarade Herr Talmannen den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och godkända voteringsproposition:

(Forts.)

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i Utlåtandet N:o 2 (i samlingen N:o 9),

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen utföll med 102 ja och 33 nej; hvadan Utskottets hemställan af Kammaren bifallits; och skulle, jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut delgifvas Medkammaren.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 5, i anledning af väckta motioner om ändring af 87 § 2 mom. Regeringsformen;

Stats-Utskottets Utlåtande och Memorial:

N:o 10 a angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel; och

N:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående föreslaget låneunderstöd till en jernväg mellan Varberg och Göteborg; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 10), i anledning af väckt motion med förslag till ändring af 15, 16 och 17 §§ i Kongl. förordningen den 26 November 1875, angående eldfarliga oljor och vissa andra dermed jemförliga vätskor.

Dessa ärenden skulle upptagas främst på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 8.

Anmäldes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förändrade bestämmelser rörande ordalagen vid edgångs fullgörande;

N:o 18, i anledning af Kongl. Majts proposition med förslag dels till lag angående säkerhet för utbekommande af utflyttningsbidrag och andra ersättningar rörande laga skifte, dels ock till förordning angående tillägg till 136 § i nådiga stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866;

N:o 19, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 24 kap. 32 § kyrkolagen; samt

N:o 20, om ändrade stadganden angående den s. k. allmänna strömningsningen.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>G. Thestrup</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 26 dennes,
»	<i>A. L. Lewin</i>	» 14 » » » 25 »
»	<i>Lars Andersson</i>	» 14 » » » 28 »
»	<i>Sven Andreasson</i>	» 14 » » » 26 »
»	<i>P. Näsman</i>	» 14 » » » 26 »
»	<i>And. Hansson</i>	» 14 » » » 28 »
»	<i>M. Tysk</i>	» 14 » » » 26 »
»	<i>H. Johnsson</i>	» 14 » » » 26 »
»	<i>H. A. Sjöcrona</i>	» 14 » » » 26 »
»	<i>C. E. R. Roth</i>	» 14 » » » 28 »
»	<i>Jonas Larsson</i>	» 14 » » » 26 »
»	<i>A. Johansson i Löfåsen</i>	» 14 » » » 26 »
och	» <i>Carl Persson</i>	» 14 » » » 26 »

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; och åtskildes derefter Kammarrens ledamöter kl. 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.